

Понеже Ржководното тѣло едновременно е на-
стоятелство и на Софийското дружество, а това по-
следното има право да избира още двама членове за
Ржководното тѣло, то дружеството на 19. с. м. юлий
има общо събрание и за такива избра г. г. Лазаръ
Томовъ и Христо Шалдевъ. Така попълненото Ржко-
водно тѣло се конституира както следва: г. Кирилъ
Христовъ — председателъ; г. Лазаръ Томовъ —

подпредседателъ; г. Тодоръ Станковъ — секретаръ;
г. Даме Наумовъ — касиеръ, а г. г. Пегъръ Мърмевъ,
Христо Шалдевъ и Александъръ Джиковъ — съвет-
ници. Изъ срѣдата на Ржководното тѣло се избира
и редакционенъ комитетъ въ съставъ: г. г. Петъръ
Мърмевъ, Лазаръ Томовъ и Христо Шалдевъ, отъ
които първиятъ остава редакторъ на Илюстрация
Илинденъ.

Какъ стана убийството на Лука Ивановъ

(Изъ споменитѣ на четника Вангелъ Д. Кацарски).

На 26. декемврий 1906 г. постъпихъ въ четата
на Лука Ивановъ. Четата му се състоеше отъ 18
души. Предназначението ѝ бѣше да пренесе боеви
материали въ Воденския районъ. Тѣ бѣха въ зна-
чително количество, защото въ Южна Македония
се водѣха усиленни и чести сражения съ върлува-
щитѣ тамъ и покровителствувани отъ турското
правителство грѣцки андарты. Материалитѣ бѣха
натоварени на 22 мулета и коне. Четата ни, заси-
лена съ още 6-ма четника и Кочанския куриеръ
Мано, на 27. декемврий минахме границата около
Сажденикъ и презъ нощта стигнахме една колиба
до с. Саса, дето денувахме. На третата вечеръ презъ
с. Лаки се озовахме въ с. Нивичени, дето се срещ-
нахме съ четата на войводата Кръстьо, който ни
съпроводи презъ Струмишко. Въ Струмишкото
поле ни срещна единъ турчинъ, когото хванахме и
завлѣкохме съ насъ. При с. Богданци се раздѣлих-
ме съ Кръстьо и четата му. Предупредени бѣхме
да не минемъ презъ Костурино и затова се упъ-
тихме направо къмъ Вардаръ, който минахме бла-
гополучно. Следъ това минахме край с. Петрово и
безъ да се отбиваме въ него, настанахме се въ
близката до селото гѣста гора да денуваме. Тукъ
пристигна съ четата си Дѣльо Калъчевъ съ 9 души
другари. Презъ нощта се оттеглихме къмъ Габ-
ровския говедарникъ, дето и дветѣ чети денувахме.

По предложение на Дѣльо, дветѣ чети оти-
дохме въ с. Смоквица, за да организираме насе-
лението му. Поставиха се часови, а другитѣ чет-
ници бѣха разпредѣлени въ три къщи. Дватама
войводи събраха населението и му говориха да
бждатъ единодушни, предвидъ съвмѣстната дей-
ность на турската войска и жандармерия съ грѣц-
китѣ андарты, които на всѣка цена се стремятъ
да омаломощятъ българитѣ и Организацията. По
едно време часовитѣ съобщиха, че къмъ селото
приближава единъ ескадронъ турска кавалерия.
Понеже трѣбваше да се избѣгне срещата съ тур-
цитѣ въ селото, затова, по нареждане на войво-
дитѣ, дветѣ чети потеглиха къмъ височинитѣ на
селата Сирменинъ и Конско, край които ни бѣше
устроена засада. Следъ кратка престрелка и при
мощно „ура“, турцитѣ се прѣснаха, като оставиха
четирма души убити. Но кавалерията ни настигна
въ планината и почна да вика: „Предайте се, сул-
танътъ ще ви прости!“. По заповѣдъ на войво-
дитѣ, ние имъ отговорихме съ честа стрелба, отъ
която кавалериститѣ се прѣснаха по две посоки,
следъ като дадоха още двама убити.

Възползувани отъ настъпилото смущение, по
заповѣдъ на войводата Лука Ивановъ, и дветѣ
чети трѣгнахме да вървимъ по коритото на мѣстна-
та рѣка, за да изгубимъ диритѣ си; минахме Сир-
менинската планина и навлѣзохме въ мѣчно до-
стъпнитѣ върхове на Кожухъ планина, кждето
останахме презъ Коледнитѣ празнични дни, при

липса на всѣкаква храна. Гладътъ, пѣкъ и рабо-
тата, ни накараха да слѣзнемъ въ с. Пожарско,

Четникътъ Вангелъ Д. Кацарски.

дето при насъ дойде десетарьтъ Караташо съ пе-
тима свои другари. Въ с. Пожарско почивахме три
дни, а въ с. Горно Родево къмъ насъ се присѣ-
дини и другиятъ десетаръ отъ Воденската чета То-
доръ Сирменински съ 8 души четници. Но и тукъ
повече не можехме да стоимъ. На четвъртия день
сутринята се яви една селянка, която, цѣла разтре-
рена отъ страхъ, каза на войводата: „Бѣгайте отъ
селото, защото турска войска го обсажда“. Набързо
всички се приготвихме и по заповѣдъ на войводата
ни Лука Ивановъ излѣзохме отъ селото, прѣснати
въ верига. Недалече отъ селото дочуваме гласъ:
„Кимснъзъ“? Въ отговоръ ние дадохме нѣколко

залпа и съ мощно „ура“ пробихме кордона, като четникът Никола Калимановъ и азъ бѣхме ранени.

Предвидъ на това, че много войскови отдѣления бѣха прѣснати въ околността, войводата реши, четата да се прикрие за известно време въ Ениджевардарското блато, задето се ужтихме и се настанихме въ една колиба, 500-600 метра далече отъ колибата на Апостолъ Петковъ. Тукъ ние престояхме 5 дена и доста се отморихме.

Но войводата Лука Ивановъ бѣ замисленъ и отъ всичко се виждаше, че му предстои да извърши важна акция: той очакваше пристигането на боевия материалъ и разпредѣлението му по райо-

тераджии се явиха и около нашето село и затова войводата реши да се приберемъ въ най-безопасното мѣсто — Ениджевардарското блато, дето журналистътъ се запозна съ Апостолъ войвода и дето престояхме 22 дена. Презъ това време блатото бѣ обградено отъ турска войска и презъ последнитѣ 15 дена то бѣ бомбардирано отъ турцитѣ, безъ да могатъ да нанесатъ загуби на дветѣ чети; една граната само падна въ Апостоловата колиба. Тогавя Апостолъ, който дойде съ шестима свои четници въ нашата колиба, предложи на Лука Иванова, заедно да напуснемъ блатото, като въ колибитѣ останатъ само по едно отдѣление четници

Четата на войводата Дончо Златковъ. Между четниците е и революционерката Екатерина Арнаудова, която е носила безропотно суровата четнишка служба.

нитѣ. Той, обаче, очакваше и нѣщо друго, което намъ не бѣше известно. Следъ 5 дневна почивка, той нареди да заминемъ за селата Саракиново и Кронцелево. Когато денувахме въ последното село, вечерята пристигна куриеръ отъ Воденъ, който съобщи на войводата, че въ града пристигналъ единъ американецъ журналистъ и искалъ да се срещне съ него. Още сжщата нощъ Лука Ивановъ заповѣда на петима четници да отидатъ заедно съ куриера, за да чакатъ въ градскитѣ лозя журналиста и да го доведатъ при четата. И наистина, журналистътъ, придруженъ отъ четниците, всички яхнали на коне, бързо пристигнаха при четата. Тукъ журналистътъ биде представенъ на всички четници. Следъ това войводата заповѣда да му се дадатъ четнически дрехи и оржие и той вече стана нашъ другаръ!

Изчезването на журналиста отъ града предизвика силна суматоха срѣдъ турцитѣ, та войскови отдѣления се прѣснаха на вси страни, за да търсятъ „отвлѣчения“ журналистъ. Отдѣления отъ по-

отъ дветѣ чети. Вечерята, качени на леки лодки, трѣгнахме къмъ устието на р. Колудей, спрѣхме въ плиткоститѣ на брѣга на блатото, газихме блатото около два километра, излѣзохме на суша и стигнахме въ с. Радомиръ, дето денувахме, безъ да бждемъ обезпокоени отъ турската войска. При с. Саракиново дветѣ чети се раздѣлиха: Апостолъ замина за Паякъ планина, а нашата чета — за горичката до с. Жеравино, дето американскиятъ журналистъ бѣ предаденъ на Леринската чета, за да го препрати въ Битолско.

Следъ нѣколкодневно обикаляне по полскитѣ села, при Лука Ивановя пристигна куриеръ, изпратенъ отъ Апостолъ Петкова. Последниятъ предлагаше среща на дветѣ чети и нашиятъ войвода му отговори, че тая среща да се състои въ влашката колиба при с. Сборско. Освенъ писмото до Апостола, Лука Ивановъ изпрати такова и до кехаята на бачията, за да приготви храна за четата. Нашиятъ куриеръ занесълъ писмото на кехаята въ това време, кагато въ бачията била на почивка

гръцка чета, подъ началството на гръцкия капитанъ Коста Критисъ. Четата броила около 200 души андартти. Куриерътъ се върна още сжщата вечеръ, а кехаята се похвалилъ на гръцкия капитанъ, че войводата Лука Ивановъ ще му гостува съ четата си. Когато пристигнахме въ бачията, тукъ заварихме само власитъ, които радушно ни приеха и ни предложиха хубаво ядене и пиене: бутилки конякъ и хубаво вино. Ние не подозирахме присъствието

Куцовласи отъ Воденскитъ планини. Отъ тѣхната срѣда излѣзнаха предателитъ на войводата Лука Ивановъ.

на близостоещия неприятель и презъ цѣлия день на денуването не забелязахме нищо подозрително. Вечерта, ние четниците бѣхме настанени въ три

колиби, а войводата Лука Ивановъ съ 8 души четници се настани въ друга колиба. Къмъ полунощъ веселбитъ престанаха и всички се прибрахме въ колибитъ си. Къмъ 3 часа презъ нощта единъ отъ власитъ, по нареждане на андартския войвода, влѣзълъ въ колибата, въ която спѣше войводата Лука Ивановъ, и наклалъ силно огъня. На излизане, ужъ по невнимание, бутналъ пушката на дрѣмещия часови Пено Марчаковъ, който, следъ това, оставилъ пушката си въ колибата и скоро задрѣмалъ. Къмъ 3 1/2 ч. влахътъ обходилъ още единъ пжтъ колибата и като забелязълъ, че четниците и часовиятъ дълбоко спятъ, обадилъ на андартитъ. Последнитъ нападнаха спещитъ въ колибата четници и войводата. Отъ пушечната стрелба ние, четниците отъ другитъ колиби, се разбудихме и съ пушки въ ржце се затекохме къмъ колибата на войводата. Гърцитъ прогонихме, но когато влѣзохме въ колибата, заварихме всички наши другари убити, а войводата тежко раненъ. Следъ като прибрахме оржиято на убититъ ни другари и взехме на ржце ранения войвода, на излизане отъ колибата, близо до една малка полянка, забелязахме нѣщо да се чернѣе. Азъ извикахъ, кой е и понеже не се обади, изгърмѣхъ петъ изстрела и се запжихъ къмъ черния знакъ, който се оказа човѣшки трупъ. Претарашувахъ го и взехъ пушката, револвера и чантата му. После отъ документи се оказа, че това е билъ трупътъ на войводата на андартската чета. Въ чантата, освенъ разни книжа, намѣрихме и 470 турски лири. Следъ като вървѣхме нѣколко часа, останахме да денуваме близо до с. Сборско. Къмъ 11 ч. презъ деня войводата се помина. Повикахме селския ржководителъ и заедно съ представители на селото погребяхме останкитъ на любимия ни войвода. Поради силнитъ потери, намъ не бѣше възможно да останемъ въ Воденско и затова заминахме въ Тиквешко. Оттамъ азъ и петима мои другари, родомъ отъ България, върнахме се по каналъ въ Кюстендилъ.

Съобщава Христо Шалдевъ

Т р е в о г а

При „Икрището“. — Писмо до ржководителя на с. Банско. — Мечти. — Тревога. — Аскеръ.

(С п о м е н ъ).

21. августъ 1903 год. Тъмна зора. Тамъ, на малка хайдушка поляна, подъ „Казана“, при „Икрището“ на Пиринъ-планина, току що бѣхме кацнали за дневна почивка повече отъ 150 четници. Всички бѣхме капнали отъ безсъние, отъ умора, отъ гладъ. Проклетитъ турци, на предния день, 20. августъ, бѣха ни открили тамъ горе, по върховетъ на „Гьоргийца“, южно отъ „Ель-Тепе“, и завързаха съ насъ лютъ бой отъ изгрѣвъ до залъзъ слънце. А следъ боя, цѣлата нощъ отстѣпваме и се прикриваме безъ почивка, безъ спиртъ.

Такавае четнишката тактика: срещнешъ ли се съ аскера, завържи бой, а презъ нощта, за голѣмо чудо на турцитъ, изчезвай безследно, като чели потъвашъ въ земята.

Тукъ, на 100 крачки подъ насъ, тихо тече Банската рѣка. Сутринниятъ тихъ прохладенъ вѣтрецъ нѣжно ни милва и гали; ароматътъ на боровитъ дървета и горското биле ни упоива; дивната, величествената тукъ природа на Пиринъ ни пленява, освежава и, вмѣсто на почивка и сънъ, ние се предаваме въ разговори и тихъ шепотъ за вче-

рашното наше голѣмо сраженне съ турцитъ, за нашето отстѣпление. Тукъ се възхищаваме отъ хубоститъ на Македония, тжжимъ за мжкитъ и неволитъ на брата-робъ, мечтаемъ за близкото въстание отсамъ Вардара, мечтаемъ за славни победи, за свобода, за славни бжднини . . .

Съмна се. Скоро нашитъ часови докараха при насъ единъ говедаръ българинъ, комуто дадохме писмо до ржководителя на организацията въ с. Банско съ поржжа, още сжщия день да ни се достави хлѣбъ, сирене, сланина и тютюнъ за 200 души четници.

Писмото бѣ подписано отъ войводитѣ: Юрданъ Стояновъ, Петъръ Дървинговъ, Димитъръ Зографовъ, Борисъ Стрезовъ, Асенъ Партениевъ, Дѣдо Дончо и отъ мене — секретарътъ на отряда.

Говедарътъ замина, а ние, пазени отъ часови, се предадохме на почивка, на сънъ.

Пладне. Много отъ четниците сж вече будни. Едни чистятъ оржиято си; други сж обявили немилостива борба на своитъ неканени гости — паразитнитъ гадинки; нѣкои пжкъ сж плъзнали изъ